

EVALUAREA TRANSVERSALĂ A PROGRAMELOR ȘI PROIECTELOR ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Victoria VASILICA,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova,
Asociația Bibliotecarilor din
Republica Moldova
ORCID 0000-0001-7366-9512

Rezumat: Autoarea se referă la proiectele și programele Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), aliniate la contextul tendințelor globale. ABRM pledează pentru abordare deschisă și colaborare cu factorii de decizie, transparență în activitate, cooperare și coordonare a eforturilor profesionale, dezvoltarea continuă a competențelor personalului, inovație și creativitate, adaptarea identității bibliotecii la schimbările mediilor interne și externe.

Cuvinte-cheie: Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, sustenabilitate, abordare transversală, bibliotecari, societate alfabetizată și incluzivă.

Abstract: The author refers to the projects and programs of the Association of Librarians from the Republic of Moldova (ABRM) aligned to the context of global trends. ABRM advocates an open approach and collaboration with decision-makers, transparency in activity, cooperation and coordination of professional efforts, continuous development of staff skills, innovation and creativity, adaptation of the library's identity to changes in internal and external environments.

Keywords: Association of Librarians from the Republic of Moldova, sustainability, transversal approach, librarians, literate and inclusive society.

În ultimul timp se discută aprins la multe dintre reuniunile profesionale, indiferent de domeniu, despre sustenabilitate. A fi sustenabil înseamnă a avea capacitatea de a exista constant, de a dezvolta fără a epuiza. Manifestul Bibliotecii Publice IFLA/UNESCO 2022 susține bibliotecile ca agenți ai dezvoltării durabile prin poziția lor ca spații accesibile publicului pentru schimbul de informații, schimbul de cultură și promovarea angajamentului civic. Mobilizarea bibliotecarilor din Republica Moldova este în concordanță cu tendințele globale de reevaluare și re poziționare a bibliotecii [1]. În contextul schimbărilor globale, dar și sistemice, bibliotecarii sunt într-o neostenită căutare a identității, explorând și experimentând metodologii, platforme,

tehnici și concepte noi, pentru a demonstra relevanță și vitalitate, dar și importanță în comunitățile în care activează.

Conceptele de bibliotecă conturate în ultimii ani sunt atât de diverse și corespund actualității căreia îi aparținem. Conceptele de bibliotecă hibridă, de bibliotecă a treia casă, bibliotecă de lucruri, bibliotecă-centru de învățare pe tot parcursul vieții, bibliotecă centru comunitar, centru tehnologic, sprijin pentru implementarea Agendei ONU 2030, dar și catalizator pentru promovarea valorilor și principiilor democratice prin intermediul alfabetizării mediatice și informaționale în comunități, întrunesc fațetele instituției bibliotecare moderne [2].

Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) este o asociație pro-

fesională sectorială constituită de către bibliotecari și pentru aceștia. ABRM este activă pretutindeni în comunități prin intermediul membrilor săi, acest lucru este determinat de scopul ABRM, susținerea statutului social și profesional al bibliotecarilor, impulsivitatea potențialului creativ, promovarea și încurajarea noi-veniților în breasla bibliotecarilor, dar și consolidarea competențelor tuturor membrilor ABRM. Pe parcursul a 31 de ani de activitate Asociația a dat curs noilor orientări, a altoit prin activitățile sale devotamentul, competențele, cultura gândirii critice, a creativității și inovației. ABRM promovează ideea unui bibliotecar membru responsabil și creativ, bun profesionist, respectat de către comunitatea în care activează, dar și de către fondatorul instituției bibliotecare. ABRM funcționează în interesul membrilor săi, dar și cu sprijinul acestora. Este importantă conștientizarea comunității profesionale a faptului că așteptările de la Asociație sunt direct proporționale cu implicațiile, contribuțiile și inițiativele fiecărui membru. Asociația pledează pentru abordare deschisă și colaborare cu factorii de decizie, transparență în activitate, cooperare și coordonare a eforturilor profesionale, dezvoltarea continuă a competențelor personalului, inovație și creativitate, adaptarea identității bibliotecii la schimbările mediilor interne și externe.

În ultimul an ABRM a avut parte de o transformare condiționată de modificarea *Legii nr. 86 cu privire la organizațiile necomerciale* [3]. Revizuirea cadrului legal, elaborarea Statutului în redacție nouă, regulamentelor de organizare și funcționare a ABRM, dar și a sucursalelor acesteia a constituit un prim pas spre transformarea și constituirea noului context. Elaborarea planului strategic al ABRM a fost un adevărat exercițiu de maturitate. „Calificarea” va fi apreciată de cei pentru care și împreună cu care asociația își dorește să realizeze obiectivele propuse.

Cu ajutorul misiunii, viziunii și valorilor, ABRM comunică tuturor actorilor interesați ce face asociația, de ce face și care sunt valorile care îi ghidează activitatea. Astfel misiunea ABRM este de a spri-

jini bibliotecarii din Republica Moldova să promoveze domeniul științelor informației și comunicării, să asigure accesul egal la informație și să dezvolte comunitățile în care își desfășoară activitatea. Viziunea asociației reflectă elanul de a oferi oportunități pentru ca bibliotecarii din Republica Moldova să întrunească condițiile și aptitudinile profesionale necesare pentru a contribui la crearea unei societăți alfabetizate, informative, participative și incluzive.

Realizarea programelor și proiectelor ABRM este coordonată, dar și influențată de către mediul extern. Bineînțeles că este nevoie ca schimbările spre care tinde ABRM să fie profunde și pe termen lung. Acest lucru va însemna depășirea viziunii pe termen scurt care domină în general, și adoptarea de perspective pe termen lung.

Pentru a dezvolta o organizație care să realizeze misiunea să contribuie la formarea rezilienței sociale locale, la creșterea încrederii și a durabilității, dar și să tindă spre realizarea viziunii este nevoie asigurarea unui echilibru între aspectele de dezvoltare identificate. Spre armonie și echilibru poți să tinzi doar prin gestionarea activităților în concordanță cu integrarea perspectivei respectării și promovării drepturilor omului, integrarea perspectivei egalității de gen, integrarea perspectivei de sensibilitate la conflict, dar și neapărat integrarea perspectivei de mediu. În ansamblu, includerea acestor perspective transversal în activitatea ABRM, asigură binele public care reliefează valorile și principiile comunității profesionale și sunt împărtășite cu cetățenii țării, prin acțiuni civice și participare activă la viața socio-culturală.

Analiza și integrarea perspectivei drepturilor omului

Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova funcționează în conformitate cu respectarea drepturilor și libertăților omului. Printre drepturile condiționate cuprinse în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, relevante pentru programele desfășurate de Asociație se numără dreptul la libertatea de gândire și conștiință, dreptul la libera exprimare, dreptul la învățare pe parcursul vieții.

ABRM este o organizație dedicată prin-

cipiului egalității, diversității și respectului pentru drepturile omului cu referire la angajați, membri, voluntari, utilizatori de servicii și furnizorii săi. Asociația se opune tuturor formelor de discriminare bazate pe rasă, etnie sau origine națională, religie sau convingeri, sex, gen, stare civilă, dizabilitate, vârstă, clasă, statut de imigrare, limbă. Aceasta este în conformitate cu convențiile ratificate de către Republica Moldova. Prin programele implementate, ABRM se angajează să promoveze egalitatea, incluziunea și respectul pentru drepturile omului, asigurând o cultură organizațională care valorifică în mod activ diversitatea și recunoaște că oameni pot aduce perspective valoroase care îmbogățesc asociația.

Programul de dezvoltare a competențelor bibliotecarilor oferă șanse egale membrilor asociației pentru formarea profesională continuă și asimilarea de cunoștințe și abilități. Prin programul de educație mediatică și informațională dezvoltat în cadrul ABRM, asociația contribuie la combaterea dezinformării, propagandei și manipulării. Activitățile desfășurate de rețeaua de formatori de biblioteci, precum și resursele educaționale accesibile (<https://biblioemi.abrm.md>), sunt elaborate de ABRM în contextul promovării informații veridice a democrației și a informării din surse credibile.

Activitățile desfășurate de membrii ABRM în comunitățile lor reamintesc constant autorităților publice locale (APL) despre respectarea drepturilor fundamentale ale omului, concentrându-se pe dezvoltarea unor instituții eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile, subliniind importanța unui proces decizional receptiv, incluziv, participativ. Obiectivul de dezvoltare cu nr 16 (Pace, justiție și instituții puternice) se regăsește în inițiativele ABRM.

Comunitatea bibliotecarilor din Republica Moldova susține democrația, pacea și libertatea de exprimare, crează context pentru o cultură incluzivă. Astfel, la 1 martie 2022, asociația anunță lansarea campaniei de colectare a rechizitelor pentru copiii refugiați din Ucraina cu genericul „Colo-răm Copilăria”, în parteneriat cu BNRM. Campania a fost organizată ca o reacție

la criza refugiaților, reprezentând astfel un apel de solidaritate, dar și o dovadă de implicare civică. Pe parcursul lunii martie au fost colectate rechizitele și donate către participanți, la fel desfășurate activități de agreement pentru copii, organizate de către voluntarii ABRM. În total au beneficiat de aceste rechizite donate aproximativ 300 de copii. De asemenea, este oportună desfășurarea activităților menite să consolideze o atmosferă armonioasă în această perioadă mai ales.

Această campanie a fost un prim pas de implicare a Asociației în contextul crizei refugiaților, apoi a urmat alte două inițiative care se desfășoară și actualmente. Este vorba despre proiectul „Copiii pentru Pace”, desfășurat în parteneriat cu Fundația *Amici dei Bambini Moldova*, cu sprijinul financiar al Plan International, dar și proiectul „Bibliotecile aduc schimbarea în comunitate în timpul crizei refugiaților”, implementat de Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova și cu suportul International Rescue Committee.

În contextul activităților implementate în cadrul proiectelor pot fi menționate trei momente importante:

1. inițiativele sunt implementate în contextul crizei refugiaților, dar se referă și la comunitățile băștinașe;
2. în 17 biblioteci din țară au fost/urmează a fi amenajate spații sigure pentru copii, tineri și mame;
3. Spațiile sigure vor arăta inovativ, confortabil și vor fi dotate cu cărți noi, tehnică, jocuri de societate etc.

O altă inițiativă realizată și desfășurată de către ABRM pe segmentul contracarării fenomenului plagiatului în rândurile tinerii generații a fost și Campania de informare și învățare „Nu plagiatului!”. Campania a avut drept obiectiv încurajarea tinerilor și tinerelor în scopul dezvoltării unor capacități intelectuale menite să consolideze deprinderi și aptitudini de lucru cu informația. În luna aprilie a acestui an, asociația a venit către comunitate cu îndemnul de a se alătura acestei campanii prin promovarea mesajului central: „Nu Plagiatului!”, dar și prin autosesizare privind importanța respectării

dreptului proprietății intelectuale, accesului și utilizării etice și corecte a informației. În cadrul campaniei au participat 364 de elevi/studenți și cadre didactice (inclusiv 232 de fete și 132 de băieți), 24 de bibliotecari implicați, 23 de instituții participante din zona Centru și Sud (din 6 localități), 6 traininguri organizate, 2 tutoriale diseminate. Aceste proiecte și inițiative subliniază importanța asigurării accesului public la informații și protecția libertăților fundamentale, în conformitate cu legislația națională și acordurile internaționale.

Analiza și integrarea perspectivei egalității de gen

Cadrul normativ care stă la baza politicii ABRM privind egalitatea de gen a fost elaborat în conformitate cu documentele internaționale de referință, la care Republica Moldova este parte: Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția cu privire la drepturile politice ale femeii (1952), Pact Convenția internațională privind drepturile economice, sociale și culturale (1966), Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (1979), Declarația și Platforma de acțiune de la Beijing (1995), convențiile relevante ale Organizației Internaționale a Muncii. Obiectivul 5 al Agendei de dezvoltare durabilă 2030 abordează în mod explicit dimensiunea de gen, iar celelalte includ o perspectivă transversală de gen în domenii precum sărăcia, sănătatea, schimbările climatice, infrastructura, securitatea alimentară, ocuparea forței de muncă, gestionarea durabilă a resurselor naturale, creșterea economică, și accesul la justiție. ABRM se angajează să consolideze, oriunde este posibil, accesul egal al femeilor și fetelor, băieților și bărbaților la serviciile sale și, prin extensie, să promoveze această practică și în rândurile comunității sale de membri. Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova pledează împotriva discriminării de orice fel atât prin valorile pe care le promovează, dar și prin activități în concordanță cu programele strategice implementate.

Proiectul „Media4Library/Trust4Citizens”, implementat de Asociație și derulat în perioada 1 aprilie 2020 – 31 iulie 2021,

a avut drept scop dezvoltarea și consolidarea cunoștințelor de educație media a tinerilor din raioanele de Nord și de Sud ale Republicii Moldova. Din cei 3129 de beneficiari direcți ai activităților proiectului, 1989 au fost fete tinere. Știm că în satele moldovenești femeile și fetele sunt mai puțin implicate în activități și mai vulnerabile la fluxul de informații, în acest sens suntem convingeți că acest proiect ilustrează realizările ABRM și pe dimensiunea de gen propusă, care este luată în considerare și în procesul de segregare a indicatorilor statistici colectați, pentru a evalua corect influența asupra femeilor și/sau bărbaților, fetelor și/sau băieților.

Potrivit statisticilor, rata de ocupare a femeilor în Moldova (36%) este mai mică decât cea a bărbaților (44%), chiar dacă ponderea femeilor în totalul populației este puțin mai mare (52%, față de 48%). În domeniul biblioteconomiei, personalul angajat în biblioteci prevalează femeile. Considerăm că motivul lipsei de interes a bărbaților pentru profesia de bibliotecar este și salariul mic, dar și gradul de prestigiu al profesiei.

În cadrul programelor implementate, ABRM va desfășura activități care vor aduce în bună lumină profesia și în acest context ne putem aștepta la o creștere a numărului de bibliotecari bărbați prin îmbunătățirea efectivă a condițiilor de muncă și a reputației profesiei. În cursul lunii mai 2018, Asociația a venit cu o serie de propuneri de ajustare a Legii 270 din 23.11.2018, privind salarizarea. Această activitate de *advocacy* a dat roade, întrucât câștigurile personalului bibliotecii s-au dublat față de 2018. În acest context, asociația va continua să sprijine bibliotecarii și va promova respectul pentru această profesie, așa că sperăm ca pe termen lung, împreună cu membrii, să combată stereotipurile de gen.

În eforturile sale de a respecta drepturile omului, diversitatea și egalitatea de gen, ABRM promovează documentele internaționale ratificate de Republica Moldova și menționate în Politica ABRM privind egalitatea de gen, diversitatea și respectul pentru drepturile omului. În același

timp, Asociația se asigură că respectă și implementează prevederile acestei politici prin crearea unui mediu de lucru lipsit de hărțuire, victimizare și discriminare de vârstă, clasă, statut de imigrare, limbă sau orice altă caracteristică, dar și asigurarea unor condiții de concurență echitabile în procesul de angajare.

Integrarea perspectivei de sensibilitate la conflict

ABRM este conștientă de faptul că Republica Moldova este o țară cu un conflict armat înghețat în regiunea Transnistriei. Există bibliotecari în acea regiune care ar fi bineveniți ca membri ai Asociației și ar putea și să se implice în activitățile ABRM, dar nu am reușit să stabilim o comunicare la acest moment. Pentru Asociație, aceștia rămân potențiali membri. Politica ABRM privind sensibilitatea la conflict prevede atât tipurile de tensiuni și conflicte la care poate fi expusă activitatea ABRM, precum și modalitățile de soluționare a acestora. De exemplu, în 2020, când ABRM a inițiat un apel pentru participarea la proiectul cu un grant de la Internews Moldova, două biblioteci din Transnistria au răspuns apelului de selecție. Deoarece a început pandemia de COVID 19 și au existat restricții la trecerea frontierei, aceștia nu au putut participa la proiect.

Totodată, politica ABRM elaborată cu referire la reglementările situațiilor de conflict oferă instrumente pentru prevenirea și evitarea conflictelor de orice gen. Printre mijloacele descrise în politică se numără parteneriatele constructive, identificarea susținătorilor și transformarea acestora în ambadori, traducerea unor materiale elaborate și în limba rusă.

Bibliotecarii din UTAG Găgăuzia sunt la fel de profesioniști, dar se confruntă cu obstacole atunci când vor să acceseze resursele în limba de stat, iată de ce ABRM pune în acces deschis pe site-ul său resurse traduse în limba rusă, pentru a oferi acces egal la resurse educaționale deschise pentru membrii săi. Astfel pe site-ul ABRM poate fi accesat Codul deontologic al bibliotecarului, dar și Manualul de educație media și informațională pentru bibliotecari în limba rusă. În plus, ABRM ar dori să ofere acces

– prin traducere – la alte resurse necesare pentru învățare.

Analiza perspectivei de mediu

Protecția mediului este una dintre premisele de bază în procesul dezvoltării umane. Activitatea de mediu necontrolată provoacă pagube globului, afectând calitatea vieții generațiilor viitoare și riscând misiunea multor organizații publice, private sau non-profit, inclusiv ABRM.

În Republica Moldova sunt numeroase organizații ce promovează și contribuie prin programele implementate la durabilitatea ecologică a țării. La fel, membrii ABRM implementează servicii în biblioteci care se referă la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. La sustenabilitate și durabilitate se referă:

- ODD 6 „Apă curată și igiena”;
- ODD 7 „Energie accesibilă și curată”;
- ODD 12 „Consum și producție responsabilă”.

Este necesar un efort comun al tuturor pentru a asigura durabilitatea ecologică a planetei. În acest context, ABRM este conștientă de necesitatea de a depune toate eforturile pentru devine o organizație prietenoasă cu mediul la toate nivelurile de funcționare. Aceasta înseamnă asumarea responsabilităților de a nu dăuna mediului și de a reduce nivelul de poluare prin recurgerea la alegeri și decizii prietenoase cu mediul.

În conformitate cu recomandările IFLA, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova pledează pentru dezvoltarea și integrarea conceptului de bibliotecă verde în activitatea bibliotecarilor din Republica Moldova. O bibliotecă verde și cu alegeri sustenabile și durabile este o bibliotecă care ține cont de sustenabilitatea de mediu, economică și socială. Pentru a asigura alinierea la principiile activității durabile, ABRM se angajează:

- să își centreze eforturile pentru menținerea durabilității ecologice a planetei, la toate nivelurile operațiunilor sale: în activitatea instituțională ca participant, dar și în discursul său la nivel comunitar și național;
- să minimizeze impactul asupra mediului și să maximizeze utilizarea eficientă

a resurselor, inclusiv prin creșterea comunicării și a conștientizării eforturilor în cadrul acestei politici, încurajând comportamentul responsabil față de mediu în rândul personalului, voluntarilor și părților interesate la toate nivelurile;

- să respecte legislația de mediu aplicabilă în toate operațiunile sale, dar și să își extindă eforturile dincolo de aceasta prin actualizarea permanent a politicii de mediu.

În multe comunități din Republica Moldova, biblioteca este singura instituție culturală. Biblioteca modernă este o instituție care funcționează ca un spațiu de conectare și comunicare, oferind o varietate de servicii inovatoare, adaptate nevoilor comunității. Cunoștințele și aptitudinile profesionale ale bibliotecarului determină succesele în furnizarea de servicii infodocumentare, diversificarea parteneriatelor comunitare, dar și oferirea accesului la informație pentru educație, dezvoltare și cercetare.

Pentru a sistematiza eforturile și activitățile planificate, ABRM a stabilit trei programe de dezvoltare strategică:

1. PROGRAMUL DE SPRIJIN COMUNITAR, centrat pe comunitatea de utilizatori ai bibliotecilor unde activează membrii ABRM.

2. PROGRAMUL DE FORMARE PROFESIONALĂ CONTINUĂ, centrat pe instruirea permanentă a membrilor ABRM.

3. PROGRAMUL DE DEZVOLTARE ORGANIZAȚIONALĂ, centrat pe dezvoltarea unei organizații consolidate și durabile.

Legea bibliotecilor nr. 160 din 20.07.2017 poziționează biblioteca ca un serviciu pu-

blic de asigurare a accesului la lectură și de dezvoltare a interesului pentru informare, învățare, educație și cercetare, activități culturale, precum și prin sporirea capacităților de implicare a bibliotecii în transferul de cunoștințe și în formarea liberă a opiniilor. Poziția bibliotecii ca spațiu comunitar de conexiune a dus la creșterea vizibilității bibliotecii în comunitate. Membrii ABRM, bibliotecarii care lucrează în instituțiile documentare informaționale din țară, au devenit generatori de inițiative și proiecte de dezvoltare comunitară. Bibliotecarul, membru al ABRM, în calitatea sa de lider în comunitate împreună cu preotul sau primarul, are posibilitatea de a educa și îndruma membrii comunității. În acest context, ABRM sporește competențele membrilor săi, care la rândul lor vor aduce apoi schimbări în localitățile în care își desfășoară activitatea. Ca și portavoce a bibliotecarilor din Republica Moldova și ca platformă de dezvoltare a ideilor în domeniul biblioteconomiei, ABRM trudește pentru a se menține ca o organizație durabilă, matură și independentă.

Atunci când dăm tonul domeniului biblioteconomic este important să nu uităm de oamenii care ne ajută să realizăm programele și proiectele de dezvoltare. Cea mai importantă resursă a ABRM sunt membrii săi și echipa, desigur.

Năzuința de consolidare a comunității profesionale, a pus accentul pe dezvoltarea Asociației, prin desfășurarea unor activități profesionale de calitate și soluționarea problemelor stringente ale bibliotecarilor și bibliotecilor.

Bibliografie:

1. LEGE cu privire la organizațiile necomerciale: nr. 86 din 11.06.2020. [citată 9.11.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129338&lang=ro
2. MANIFESTUL UNESCO pentru biblioteci publice: 25 de ani de la ratificare. [citată 9.11.2022]. Disponibil: <https://bjvrancea.ro/25-de-ani-de-la-ratificarea-manifestului-unesco-pentru-biblioteci-publice/>
3. OSOIANU, Vera. Biblioteca, COVID-19 și timpul polițelor de plătit. In: Magazin bibliologic. 2020, nr. 3/4, pp. 4-8.